

BA-B.Ed

Question Papers

Semester-4th

June, 2021

Roll No.

Total Pages : 6

5081/M

K-72/2051

**SOCIOLOGICAL PERSPECTIVES
IN EDUCATION-I**

Semester-IV

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc. B.Ed.)

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Describe the scope of Sociology of Education. 10

5081/M/735/W

[P. T. O.

2. Explain main characteristics of Culture. 10
3. Discuss key features of Social Stratification in Indian Society. 10
4. Explain different approaches of Sociology of Education. 10

SECTION—B

5. Highlight main features of Twelfth five years plan regarding removal of education inequality. 10
6. Discuss importance of sustainable development through education. 10
7. Explain main recommendations of Delor's Commission-1986 regarding education for 21st Century. 10
8. Describe main features regarding to access and opportunity for education according to twelfth five year plan. 10

5081/M/735/W

2

SECTION—C

9. Write short notes on the followings : 10×3=30
- (i) Concept of Sociology of Education.
 - (ii) Meaning of acculturation.
 - (iii) Social Stratification on the basis of caste.
 - (iv) Negative impact of propaganda on Culture.
 - (v) Impact of inequality on Socialization.
 - (vi) Inequality and Education.
 - (vii) Define the Sustainable development.
 - (viii) Role of Education in Sustainable development awareness.
 - (ix) Meaning of four pillars of Education.
 - (x) Parameters of Sustainable development.

5081/M/735/W

3

P. T. O.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10
2. ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
3. ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਦਰਜਾਬੰਧੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
4. ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

5. ਸਿਖਿਆ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ 12ਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ। 10

5081/M/735/W

4

6. ਸਿਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਚਿਰ-ਸਥਾਈ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ
ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
7. 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡੇਲਰ ਕਮਿਸ਼ਨ-
1986 ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
8. 12ਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਪਹੁੰਚ
ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ
ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : 10×3=30

- (i) ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
- (ii) ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਦੇ ਅਰਥ।
- (iii) ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦਰਜਾਬੰਦੀ।
- (iv) ਸਭਿਆਚਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ।
- (v) ਸਮਾਜੀਕਰਨ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।
- (vi) ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ।

- (vii) ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
- (viii) ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਵਿਕਾਸ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦੀ
ਭੂਮਿਕਾ।
- (ix) ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਚਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ।
- (x) ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਪ-ਦੰਡ।

PC-5084/MH

B/2051

PUNJABI COMPULSORY-III
(Semester-IV)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

ਨੋਟ : ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਭਾਗ-ੳ

I. (ੳ) 'ਅਟਕ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਤੇਰੇ ਹਜ਼ੂਰ ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਾਰ
ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਪਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। (12)

(ਅ) ਕਿਸੇ ਦੋ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

- (i) ਸੁਹਣਿਆ ! ਮੁੱਲ ਪਾ ਤੂੰ ਆਪਣਾ,
ਵੱਧ ਥੀਂ ਹੋਰ ਹਾਲੀ ਬਹੁੰ ਸਾਰਾ
ਹੋਰ ਹਾਲੀ ਬਹੁੰ ਸਾਰਾ, ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਰ
ਤੇਰਾ ਮੁੱਲ ਕੋਈ ਨਾਂਹ,
ਤੂੰ ਕੀਮਤਾਂ ਥੀਂ ਪਰੇ
ੳ ਯੂਸਫਾਂ ਦੇ ਯੂਸਫਾ।

[P.T.O.]

5084-MH/00/HHH/2098

(ii) ਕੋਇਲ ਦੀਆਂ ਫੁੱਕਾਂ ਨੀ, ਮਾਰਨ ਬਦੂਕਾ ਨੀ

ਪੀਹਣੇ ਨੂੰ ਭੋਨਾ ਮੈਂ, ਚਰਖੀ ਨੂੰ ਫੁੱਕਾਂ ਨੀ

(iii) ਹੋ ਗੌਤਮ !

ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ,

ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਜਸ਼ਨ

ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਰਾਪ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ।

(iv) ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ,

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ

ਕਾਇਰਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ

ਕਿ ਕਾਇਰ ਹੋਣਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। (6x2=12)

ਭਾਗ-ਅ

II. ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਹੋਏ ਖੇਡ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਬੰਧੀ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੋ। (9)

III. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਉਦਾਹਾਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ-ੲ

iv. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ :

- (1) ਯੂਸਫ ਤੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਕੌਣ ਸਨ?
- (2) ਕਵੀ ਨੇ ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ?
- (3) ਨਾਇਕਾ ਅੰਬੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਕਿਉਂ ਵਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ?
- (4) 'ਸੁਨੇਹਤੇ' ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਲੋਕ-ਨਾਇਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ?
- (5) ਮਸੀਹਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (6) ਕਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?
- (7) ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਦੇ ਖਤਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ?
- (8) ਕਵੀ ਨੇ ਕਰੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦੀ ਕਿਉਂ ਭੈੜੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ?
- (9) 'ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੱਪ' ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ?

(2)

MAXIMUM MARKS : 25

POST
PUNJAB UNIVERSITY
(PUNJAB UNIVERSITY)

PUNJAB UNIVERSITY

- (10) 'ਭਾਵਜੇ ਦੀ ਵਲੋਤ ਫੇਰੀ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਲਿਖੋ।
- (11) ਲਿਖੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
- (12) ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਲਿਖੋ।
- (13) ਦੁੱਤ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (14) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਲਗਾਖਰ ਹਨ?
- (15) ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਨੋਮ ਲਿਖੋ।

(15×2=30)

PC-5086/MH

B/2051

PUNJABI COMPULSORY (MUDLA GYAN)
(Semester-IV)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

ਭਾਗ-ੳ

- I. ਕਿਸੇ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ :
ਕੁਲਫੀ, ਪੇਮੀ ਦੇ ਨਿਆਣੇ। (8)

ਭਾਗ-ਅ

- II. ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਤਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।
ਕੁਲਫੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।
ਜਾਂ
ਖੰਬਲ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਉਧਾਲੀ ਹੋਈ ਔਰਤ। (4)
- III. ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਤਰ ਦੀ ਪਾਤਰ ਉਸਾਰੀ ਕਰੋ।
ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ, ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਬੇਬੇ। (8)

5086-MH/00/HHH/2099

[P.T.O.]

B-2051
ENGLISH
(Communication Skills)
(Semester-IV)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

Note : Attempt all questions.

UNIT-I

I. Give an account of Charlotte-Collins affair.

OR

Give a brief account of the twists and turns in Elizabeth-Darcy love affair. 10

II. Draw a character-sketch of Jane Bennet.

OR

Draw a character-sketch of Mr. Collins. 10

UNIT-II

III. Attempt any *four* short-answer questions out of the given *six* questions from 'Pride and Prejudice' :

(a) Comment on the title of the novel 'Pride and Prejudice'.

5087-MH/00/HHH/2214

[P.T.O.]

(b) Describe Lydia's role in the novel.

(c) Who is Lady Catherine de Bourgh ?

(d) Who are Mr. and Mrs. Gardiner in the novel ?

(e) How does Darcy's letter to Elizabeth at Rosings change her mind ?

(f) Give a brief account of the ball at Netherfield Park.
(4×3=12)

IV. (a) Transcode the given prose passage into a dialogue :

At Miss Beam's school I asked the girl with bandaged eyes if it was her blind day. Then, I asked if she didn't ever peep. She dismissed it exclaimed that would be cheating. She continued, however, she had no idea that it was so awful to be blind as one couldn't see a thing. She added that one felt one was going to be hit by something every moment, and sitting down was such a great relief. I asked if her guides were kind to her. She replied they were pretty good, but not so careful as she would be when it was her turn. She added that those who had been blind already were the best guides. 6

(b) Write a paragraph on any *one* out of the given topics :

(i) A Pleasant Dream.

(ii) An Election Scene.

(iii) System of Examinations.

(iv) Rising Prices. 7

V. Do as Directed. Do any 20 sentences out of the given 25 :
What would you ask ? Use the word in brackets with the correct preposition.

- (a) Ask if you can pay in notes. (Cash)
(b) Ask Nick if he is selling his car. (Sale)

Pick up the right option :

- (c) I prefer dogs cats. I hate cats.
(i) from
(ii) over
(iii) than
(iv) to.
- (d) Don't go too fast. I can't keep you.
(i) on to
(ii) on with
(iii) up to
(iv) up with.

Write the sentences correctly :

- (e) We had a great time in the disco.
(f) He was sitting on the back of the room.

Complete the second sentence so that it has a similar meaning to the first using the word in brackets :

- (g) We took a plane to Budapest. (air)
(h) Nigel passes the Newsagent's every day. (goes)

Rewrite the sentences replacing each underlined verb with a phrasal verb :

- (i) Tom says he's stopped smoking.
- (j) The government is introducing a new tax on cars.

Decide which word or phrase is correct ?

- (k) I really need is a long holiday.

- (i) That
- (ii) What
- (iii) Which
- (iv) Who.

- (l) It rained all the time, was a great pity.

- (i) that
- (ii) what
- (iii) which
- (iv) who.

Decide which work is correct ?

- (m) I wonder he will come or not.

- (i) what
- (ii) when
- (iii) where
- (iv) whether.

(n) I told you touch my computer.

- (i) not to
- (ii) not
- (iii) don't
- (iv) to not.

Add the missing relative pronoun :

- (o) I don't know to do.
- (p) Ask him to put the TV set.
- (q) Do you know to make coffee.

Choose the correct option :

- (r) If I (see/will see) him, I will give him a lift.
- (s) The table will collapse if you (stand/will stand) on it.

Put in the correct tense :

- (t) I (go) if I had known.
- (u) I (buy) that hat if it were not so dear.

Fill in the blanks with suitable linking words :

- (v) He is rich hard working.
- (w) I've not seen you long.
- (x) he is poor, he is honest.
- (y) She was unwell he went to the office.

(20×1½=30)

B/2057

ਬੀ.ਏ ਭਾਗ-ਦੂਜਾ (ਸਮੈਸਟਰ ਚੌਥਾ)
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ

5085/MH

ਕੁੱਲ ਅੰਕ : 100
ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ: 25 ਅੰਕ
ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ : 75 ਅੰਕ
ਸਮਾਂ: ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ

ਪਾਸ ਅੰਕ: 35
ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਸ ਅੰਕ: 09
ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਸ ਅੰਕ : 26

ਭਾਗ -ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ।

1. 18 ਵੀਂ ਸਦੀ (1701 ਤੋਂ 1800 ਤੱਕ) ਦੇ ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਓ।
2. 18 ਵੀਂ ਸਦੀ (1701 ਤੋਂ 1800 ਤੱਕ) ਵਿਚ ਉਪਜੇ ਖੰਡ ਕਾਵਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
3. ਮੱਧ ਕਾਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
4. 18ਵੀਂ ਤੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।
5. 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲਿਖੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਲਿਖੋ। ਅੰਕ: 2×10=20

ਭਾਗ-ਅ-1

2. ਕਿਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ।

1. ਵਾਰ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਤੱਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
2. ਕਾਫੀ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
3. ਨਿੱਕੀ-ਕਹਾਣੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਅੰਕ: 13

ਭਾਗ-ਅ-2

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਲੇਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ।

ਦੇਸ਼ ਤੇ ਲੋਕ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਕਾਦਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਜੰਵ-ਘਰ ਬਨਾਮ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ

ਅੰਕ: 12

ੳੳੳ

ਭਾਗ-੯

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ-

1. 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੂਫੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
2. ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ।
3. ਵਾਰਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਹੀਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਦੱਸੋ।
4. ਫਜ਼ਲ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੋ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
5. 'ਚੱਠਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ?
6. ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
7. ਤ੍ਰਿਵੇਣ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ?
8. ਕੱਤਣੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
9. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਾਰ ਲੋਕ-ਨਾਚਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
10. ਮਲਵਈ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
11. ਢੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰੀ ਕੌਣ ਸੀ?
12. ਫਿੰਡ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
13. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਾਰ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
14. ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਤੋੜਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ?
15. ਕਿੱਸੇ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

5085/MH

ਅੰਕ: $15 \times 2 = 30$

B/2051

MODULE-I : ENGLISH LITERATURE (Elective)
(Literary Masterpieces : Study of the Classics)
(Semester-IV)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

Note : Attempt two questions each from Section A and B.
Section C will be compulsory.

SECTION-A

- I. Discuss *Animal Farm* as a satire on totalitarianism.

OR

Discuss the symbolism inherent in *Animal Farm*
highlighting the themes of the novel. 11

- II. Write a detailed note on the role and character of Friday in
Defoe's novel *Robinson Crusoe*.

OR

Ian Watt suggests that the appeal of *Robinson Crusoe* lies
in its portrayal of "the triumph of human achievement and
enterprise." Discuss. 12

5088-MH/00/HHH/2212

[P.T.O.]

- III. Discuss Shelley as a romantic poet with reference to the poems that have been prescribed in your syllabus.

OR

What is the theme and tone of Shelley's poem "To Wordsworth." 11

- IV. Discuss Tennyson as a representative poet of Victorian age.

OR

Trace the development of thought in Tennyson's "Crossing the Bar." 11

SECTION-C

- V. Short answer type questions :

- (a) Briefly comment on the religious elements in *Robinson Crusoe*.
- (b) Write a short note on Crusoe as 'Everyman'.
- (c) Describe the feelings of young Robinson Crusoe during his first voyage.
- (d) Write about the footprint incident in *Robinson Crusoe*.
- (e) Briefly comment on the central idea of the poem "To Wordsworth" by P.B. Shelley.

- (f) What is the theme of the poem "Tears, Idle Tears"?
- (g) Write a note on Love's philosophy.
- (h) Draw a brief character sketch of Napoleon in *Animal Farm*.
- (i) What is Snowball?
- (j) Who is Boxer in Orwell's *Animal Farm*?
- (k) What is an allegory? Give an example.
- (l) Write a short note on figures of speech in the poem "Break, Break, Break."
- (m) Theme of the poem "Lady of Shalott."
- (n) Describe the land of "Lotus Eaters."
- (o) Write a few lines on Shelley's idealism.

(15×2=30)

PC-5089/MH**B/2051****ENGLISH LITERATURE (Elective)****(MODULE-II)****(Elementary Linguistics : Morphology and****Syntax of English Language)****(Semester-IV)**

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

UNIT-I**Note :** Attempt any *two* out of following *four* questions.

- I. What do you mean by semiotics of language? Illustrate your answer with examples.
- II. Define linguistics as a science.
- III. What is synchronic description? Enlist its priorities.
- IV. What do you mean by constituent structure? Illustrate your answer with examples. (11½+11½=23)

UNIT-II**Note :** Attempt any *two* out of the following *four* questions.

- V. Write the base morpheme and its allomorphs for each group. Supply primary stresses in answers.
 - (a) Steal, stealth.

5089-MH/00/HHH/2215

[P.T.O.]

- (b) wide, width.
- (c) broad, breath.
- (d) wolf, wolves.
- (e) able, ability.
- (f) supreme, supremacy.
- (g) divine, divinity.
- (h) fame, famous, infamy, infamous.
- (i) vision, televise, revise.
- (j) sun, sunny, sunward.
- (k) atom, atomic.

VI. Define word and explain its types with examples.

VII. Describe noun phrase structure in English.

VIII. Underline the sentence modifiers :

- (a) Oliver did not die happily.
- (b) Happily, Oliver did not die.
- (c) He was anxious to tell the truth.
- (d) He was anxious, to tell the truth.
- (e) Hopefully, we are going to London.
- (f) We are going to London hopefully.
- (g) Honestly, he is going to sell his car.
- (h) He is going to sell his car honestly.

- (i) Frankly, I do not wish to speak.
(j) I do not wish to speak frankly. (11+11=22)

UNIT-III

IX. Write short notes in 80-100 words on the following :

- (a) Language-system.
- (b) Language and speech.
- (c) Descriptive Linguistics.
- (d) System.
- (e) Inflection.
- (f) Arbitrariness.
- (g) Productivity.
- (h) Bound morpheme.
- (i) Homophones.
- (j) Complex words.
- (k) Echoism.
- (l) Acronym.
- (m) Verb Phrase.
- (n) Compounded Adjective.
- (o) Adverb.

(15×2=30)

Total Pages : 3

5090/MH

B-2051

**MODULE III : ENGLISH LITERATURE
ELECTIVE**

**English Journalism Reporting Editing
and Writing**

Semester-IV

Time allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 75

Note: All questions are compulsory.

SECTION-A

Write a detailed note on the importance of language in journalism. 11½

Discuss about news and structure of news. 11½

SECTION-B

Define the feature and its types in detail. 11

90/MH/1095/W

[P.T.O.

4. Explain in detail the principles of editing. 11

SECTION-C

5. Answers the following questions in short :

(i) Print media

(ii) Punch lines

(iii) Masthead

(iv) Byline

(v) Book review

(vi) Inverted pyramid

(vii) Proofreading

(viii) Intro

(ix) Stage play

(x) Sports news

(xi) Speeches

(xii) Press note

5090/MH/1095/W

2

Crime news

Style sheet

Page layout.

$$2 \times 15 = 30$$

Total Pages : 5

5091/MH

B-2051

HINDI (ELECTIVE)

Semester-IV

[Maximum Marks : 75

allowed : 3 Hours]

प्रश्न पत्र में कुल तीन खण्ड हैं। निर्देशानुसार सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

खण्ड-क

किसी एक प्रश्न का उत्तर दीजिए : 9

(i) द्विवेदी युग की परिस्थितियों पर प्रकाश डालिए।

(ii) जयशंकर प्रसाद के काव्य की विशेषताओं पर प्रकाश

डालिए।

5091/MH/1102/W

[P.T.O.

2. किसी एक प्रश्न का उत्तर दीजिए : 8

(i) विभावन अलंकार के लक्षण और उदाहरण लिखिए।

(ii) अन्योक्ति अलंकार के लक्षण और उदाहरण लिखिए।

खण्ड-ख

3. किसी एक प्रश्न का उत्तर दीजिए : 9

(i) 'पंचपन खम्बे और लाल दीवारें' उपन्यास की समीक्षा कीजिए।

(ii) उषा प्रियंवदा का लेखक-परिचय दीजिए।

4. किसी एक गद्यांश की सप्रसंग व्याख्या कीजिए : 5

(i) आज की जिन्दगी कितना कुछ सिखा देती है, सुषमा ने सोचा। संजय ने उछलकर कहा, "और अम्मा

5091/MH/1102/W 2

Total Pages : 5

5091/MH

B-2051

HINDI (ELECTIVE)

Semester-IV

Time allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 75

प्रश्न पत्र में कुल तीन खण्ड है । निर्देशानुसार सभी प्रश्नों के

उत्तर दीजिए।

खण्ड-क

किसी एक प्रश्न का उत्तर दीजिए : 9

(i) द्विवेदी युग की परिस्थितियों पर प्रकाश डालिए।

(ii) जयशंकर प्रसाद के काव्य की विशेषताओं पर प्रकाश

डालिए।

MH/1102/W

[P.T.O.

2. किसी एक प्रश्न का उत्तर दीजिए : 8

(i) विभावना अलंकार के लक्षण और उदाहरण लिखिए।

(ii) अन्यायिक अलंकार के लक्षण और उदाहरण लिखिए।

खण्ड-ख

3. किसी एक प्रश्न का उत्तर दीजिए : 9

(i) 'पंचपन खम्बे और लाल दीवारें' उपन्यास की समीक्षा कीजिए।

(ii) उषा प्रियंवदा का लेखक-परिचय दीजिए।

4. किसी एक गद्यांश की सप्रसंग व्याख्या कीजिए : 5

(i) आज की जिन्दगी कितना कुछ सिखा देती है, सुषमा ने सोचा। संजय ने उछलकर कहा, "और अम्माँ

5091/MH/1102/W

2

कहती हैं कि वह अरविन्द है न, नारायण दास का छोटा भाई, उससे प्रतिमा की शादी कर देंगे।”

(ii) “तुम्हारा शृंगार ही मेरे लिए बन्धन हो गया। यह न करो, वह न करो, नहीं तो बाल बिगड़ जाएंगे, लिफ्टिक कैल जाएगी, बिन्दी पड़े जाएगी।”

5. किसी एक प्रश्न का उत्तर दीजिए :

9

(i) 'सीमा रेखा' एकांकी का सार लिखिए।

(ii) उपेन्द्रनाथ 'अशक' का लेखक-परिचय दीजिए।

6. किसी एक गद्यांश को सप्रसंग व्याख्या कीजिए।

5

(i) वही भूखा भिखारी। वह भी गया। कल में शकुंतला देवी से तुम्हारे लिए थोड़ी दे को चंपक माँग लाऊँगा।

5091/MH/1102/W

3

[P.T.O.]

(ii) बाप के घर में मायके में कोई भी लड़की आप जैसों से धायेंगी। ऐसा न होना संकट की सूचना है, इतना भी नहीं जानते आप?

इकाई-ग

7. निम्नलिखित संश्लेषित उत्तरों वाले प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

(i) क्या वृद्ध भिखारी अपराधी है?

(ii) ललिता कौन है?

(iii) मालती क्या चाहती है?

(iv) विसाखाराग कौन है?

(v) राजा की माँ का क्या उद्देश्य है?

(vi) उदयशंकर भट्ट का जन्म कब और कहाँ हुआ था?

5091/MH/1102/W

4

- (vii) 'दस हजार' शीर्षक एकांकी का क्या संदेश है?
- (viii) सुषमा मुक्त जीवन की इच्छा क्यों करती है?
- (ix) क्या सुषमा नील से प्यार करती है?
- (x) अम्माँ का क्या उद्देश्य है?
- (xi) सुषमा मौसी की बात क्यों नहीं मानती है?
- (xii) भारतेन्दु युग के किन्हीं दो कवियों के नाम लिखिए।
- (xiii) अज्ञेय का पूरा नाम क्या है?
- (xiv) अनुप्रास अलंकार का केवल लक्षण लिखिए।
- (xv) रूपक अलंकार का केवल उदाहरण लिखिए।

15×2=30

PC-5103/MH

B/2051

PHYSICAL EDUCATION
(Semester-IV)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note : Question No. I is compulsory. Each question carries 2 marks. Attempt *one* question each from Units I, II, III and IV carrying 10 marks each.

Compulsory Question

- I. (a) Define Sport Psychology.
(b) Aims of First Aid.
(c) What is Muscular system?
(d) What is length and width of Kho-Kho ground?
(e) What is the weight of discuss for boys and girls?
(f) What are the rules of high jump?
(g) Function of Heart.
(h) Describe features of Cardiac Muscles.
(i) What is Electric Shock?
(j) How many chambers of heart? (10×2=20)

5103-MH/00/HHH/2213

[P.T.O.]

UNIT - I

- II. How players can be motivated comment upon its importance in sports? 10
- III. Explain the characteristics of Personality. 10

UNIT - II

- IV. What do you mean by sports psychology? Give its importance. 10
- V. What is meant by Learning? Describe the laws of learning. 10

UNIT - III

- VI. What do you mean by Circulation system? Explain it with labelled diagram. 10
- VII. Explain the following injuries :
(a) Fracture.
(b) Contusion. 10

UNIT - IV

- VIII. Draw a layout of high jump. 10
- IX. Describe the rules of Discus Throw. 10

5103-MH/00/HHH/2213

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਯੂਨਿਟ I, II, III ਅਤੇ IV ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।

ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- I.
- ਖੇਡ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 - ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ।
 - ਮਾਸ ਪੱਠੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀ ਹੈ?
 - ਖੇ-ਖੇ- ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਤੇ ਚੌੜਾਈ ਲਿਖੋ।
 - ਡਿਸਕਸ ਦਾ ਭਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
 - ਉੱਚੀ ਛਾਲ ਦੇ ਕੀ ਨਿਯਮ ਹਨ?
 - ਦਿਲ ਦੇ ਕੰਮ ਲਿਖੋ।
 - ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
 - ਕਿਜਲੀ ਦਾ ਝੱਟਕਾ ਕੀ ਹੈ?
 - ਦਿਲ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਖਾਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? (10×2=20)

ਯੂਨਿਟ-1

- II. ਕਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। 10

III. ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਯੂਨਿਟ-II

IV. ਖੇਡ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

10

V. ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

10

ਯੂਨਿਟ-III

VI. ਖੂਨ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਬਣਤਰ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

10

VII. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(a) ਹੱਡੀ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ।

(b) ਗੁੰਮ ਸੱਟ (ਗੁੱਝੀ ਸੱਟ)।

10

ਯੂਨਿਟ-IV

VIII. ਉੱਚੀ ਛਾਲ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ।

10

IX. ਡਿਸਕਸ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਯੂਨਿਟ I, II, III ਅਤੇ IV ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।

ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- I. (a) ਖੇਡ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (b) ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ।
- (c) ਮਾਸ ਪੱਠੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀ ਹੈ?
- (d) ਖੋ-ਖੋ- ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਤੇ ਚੌੜਾਈ ਲਿਖੋ।
- (e) ਡਿਸਕਸ ਦਾ ਭਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
- (f) ਉੱਚੀ ਛਾਲ ਦੇ ਕੀ ਨਿਯਮ ਹਨ?
- (g) ਦਿਲ ਦੇ ਕੰਮ ਲਿਖੋ।
- (h) ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (i) ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਝੱਟਕਾ ਕੀ ਹੈ?
- (j) ਦਿਲ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਖਾਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? (10×2=20)

ਯੂਨਿਟ-I

- II. ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। 10

5103-MH/00/HHH/2213

3

[P.T.O.]

III. ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

10

ਯੂਨਿਟ-II

IV. ਖੇਡ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

10

V. ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

10

ਯੂਨਿਟ-III

VI. ਖੂਨ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਬਣਤਰ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

10

VII. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(a) ਹੱਡੀ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ।

(b) ਗੁੰਮ ਸੱਟ (ਗੁੱਝੀ ਸੱਟ)।

10

ਯੂਨਿਟ-IV

VIII. ਉੱਚੀ ਛਾਲ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ।

10

IX. ਡਿਸਕਸ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

10

PC-5105/MH**B/2051****DATABASE MANAGEMENT SYSTEM-BAP-203**
(Semester-IV)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note : Attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 9 marks each and the entire Section C consisting of 9 short answer type questions carrying 1 mark each.

SECTION - A

- I. Define Database approach. What are the advantages of DBMS over Traditional File Processing system. 9
- II. Discuss different Data Models available in DBMS with the help of appropriate examples. 9
- III. (a) What are the responsibilities of DBA? 4.5
(b) What are the different types of users of DBMS? 4.5
- IV. Define the following keys :
(a) Super key.
(b) Candidate key.
(c) Foreign key. 9

5105-MH/00/HHH/2417

[P.T.O.]

SECTION - B

- V. What do you mean by Concurrency Control? Explain different concurrency control techniques. 9
- VI. What is Normalization? Explain 1 NF, 2 NF and 3 NF by taking suitable examples. 9
- VII. What are Macros? How reports are created in MS-Access? 9
- VIII. Define Database Security. How database security is implemented? 9

SECTION - C

IX. Write brief answer :

- (a) Data Utilities.
- (b) Entity.
- (c) Relational Algebra.
- (d) Schema.
- (e) DDL.
- (f) Instance.
- (g) Data Independence.
- (h) Forms.
- (i) Database recovery.

(9×1=9)

PC-5105/MH**B/2051****DATABASE MANAGEMENT SYSTEM–BAP-203**
(Semester–IV)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note : Attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 9 marks each and the entire Section C consisting of 9 short answer type questions carrying 1 mark each.

SECTION – A

- I. Define Database approach. What are the advantages of DBMS over Traditional File Processing system. 9
- II. Discuss different Data Models available in DBMS with the help of appropriate examples. 9
- III. (a) What are the responsibilities of DBA? 4.5
(b) What are the different types of users of DBMS? 4.5
- IV. Define the following keys :
(a) Super key.
(b) Candidate key.
(c) Foreign key. 9

5105-MH/00/HHH/2417

[P.T.O.

SECTION - B

- V. What do you mean by Concurrency Control? Explain different concurrency control techniques. 9
- VI. What is Normalization? Explain 1 NF, 2 NF and 3 NF by taking suitable examples. 9
- VII. What are Macros? How reports are created in MS-Access? 9
- VIII. Define Database Security. How database security is implemented? 9

SECTION - C

- IX. Write brief answer :
- (a) Data Utilities.
 - (b) Entity.
 - (c) Relational Algebra.
 - (d) Schema.
 - (e) DDL.
 - (f) Instance.
 - (g) Data Independence.
 - (h) Forms.
 - (i) Database recovery.

(9×1=9)

5105-MH/00/HHH/2417

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 9 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 9 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1-1 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. ਡੇਟਾਬੇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਪ੍ਰੰਪਰਾਗਤ ਫਾਈਲ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲੋਂ DBMS ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ? 9
- II. DBMS ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡੈਟਾ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਚੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 9
- III. (a) DBMS ਦੀਆਂ ਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ? 4.5
(b) DBMS ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ? 4.5
- IV. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ Keys ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
(a) ਸੁਪਰ ਕੀਆ।
(b) Candidate ਕੀਆ।
(c) Foreign ਕੀਆ। 9

ਭਾਗ-B

- V. ਸੰਮਤੀ (Concurrency) ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਮਤੀ ਕੰਟਰੋਲ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 9

VI. ਸਧਾਰਨੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਲੇਕ 1 NF, 2 NF ਅਤੇ 3 NF ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 9

VII. ਮੈਕਰੋ ਕੀ ਹਨ? MS-Access ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ? 9

VIII. ਡੈਟਾਬੇਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਡੈਟਾਬੇਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? 9

ਭਾਗ-C

IX. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

- (a) ਅੰਕੜੇ ਉਪਯੋਗਤਾਵਾਂ।
- (b) ਐਂਟਿਟੀ।
- (c) ਸਬੰਧਿਕ ਐਲਜੈਬਰਾ।
- (d) ਯੋਜਨਾ।
- (e) DDL.
- (f) ਉਦਾਹਰਣ।
- (g) ਅੰਕੜੇ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ।
- (h) ਰੂਪ।
- (i) ਡੈਟਾਬੇਸ ਉਪਲਭਤੀ

(9×1=9)

5105-MH/00/HHH/2417

Total Pages : 5

5098/MH

B-2051

GEOGRAPHY OF PUNJAB

Semester-IV

Time Allowed : 3 Hours

[Maximum Marks : 45

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 7½ marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Divide Punjab into different parts on the basis of relief? Discuss each part in detail. 1½,6
2. Describe in detail the main characteristics of Doaba region. 7½

5098/MH/1062/W

[P. T. O.

3. Give an account of evolution of Punjab. 7½
4. Give an account of the Power resources in Punjab. Suggest some ways to improve availability of Power in Punjab. 5,2½

SECTION—B

5. What do you understand by the term "Urbanization"? Discuss the pattern of urbanization in Punjab. 1½,6
6. Write a note factors responsible for Green Revolution in Punjab. Discuss its merits and demerits in detail. 3½,4
7. Write a detailed note on factors for localization of Engineering Industry in Punjab. Discuss some problems faced by them. 4,3½
8. Compare Roads and Railways. Discuss the development of Road and Rail Transport Network in Punjab. 3½,4

5098/MH/1062/W

2

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 5×3=15

- (i) Feature of Drainage system of Punjab.
- (ii) Location, Shape and Size of Punjab.
- (iii) Main centres of Sugar industry in Punjab.
- (iv) Main Highways passing through the State.
- (v) Main Urban areas of Majha region.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 7½ ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਪਰਾਤਲ ਦੇ ਪੰਖ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ। ਹਰੇਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 1½, 6
2. ਦੁਆਬਾ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 7½
3. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦਿਓ। 7½
4. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਉਰਜਾ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦਿਓ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਉਰਜਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ। 5, 2½

ਭਾਗ—B

5. “ਸਾਹਿਰੀਕਰਣ” ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਰੀਕਰਨ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 1½, 6

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਉਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ ਵੀ ਦੱਸੋ। $3\frac{1}{2}, 4$

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਸਥਾਨੀਕਰਨ ਲਈ
ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਕਾਂ ਉਪਰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ
ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸੋ। $4, 3\frac{1}{2}$

ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਰੇਲ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ
ਰੇਲ ਆਵਾਜਾਈ ਨੈਟਵਰਕ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। $3\frac{1}{2}, 4$

ਭਾਗ—C

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: $5 \times 3 = 15$

- (i) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਲ-ਨਿਕਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
- (ii) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਆਕਾਰ।
- (iii) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੰਡ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ।
- (iv) ਰਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਾਈਵੇ।
- (v) ਮਾਝੇ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ।

Total Pages : 5

5107/MH

B/2051

MUSIC (VOCAL)

(Theory)

Paper-A

[Maximum Marks : 38

Time Allowed : 3 Hours]

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 6 marks each and the entire Section C consisting of 7 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

1. Write in detail about Dhrupad Gayan Shaili. 6
2. Life sketch of Pt. Omkar Nath Thakur and his contribution towards Music. 6

5107/MJ/1060/W

[P. T. O.

3. Describe the following Musical Terms : 6
Khatka, Murki.

4. Describe the importance of Computer in the field of Music. 6

SECTION—B

5. Physical description of Tanpura. 6
6. Write down the Notation of Raag Asavari. 6
7. Description of Chaar taal along with Single and double layakari. 6
8. Give complete description of Raag Dhanashri. 6

SECTION—C

9. Write short answer of the following : 7×2=14
 - (i) Time of Raag Bhimpalasi
 - (ii) Vadi, Samvadi of Raag Jaunpuri.
 - (iii) How many matras are there in Dhamar Taal?

5107/MJ/1060/W 2

(iv) When did Pt. Krishan Rao Shankar Pandit
born?

(v) What is Sahayak Nand?

(vi) How many main raagas are there in
Shri Guru Granth Sahib?

(vii) Write down the name of two folk Musical
instruments of Punjab.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ
ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 6 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ
ਵਿੱਚ 7 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ
ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਸੈਲੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ। 6
2. ਪੰ. ਉੱਕਾਰ ਨਾਥ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ
ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 6
3. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ:
ਖਟਕਾ, ਮੁਕਕੀ। 6
4. ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ
ਲਿਖੋ। 6

ਭਾਗ—B

5. ਤਾਨਪੁਰੇ ਦਾ ਅੰਗ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 6
6. ਰਾਗ ਅਸਾਵਰੀ ਦੀ ਸਵਰਲਿਪੀ ਲਿਖੋ। 6

5107/MJ/1060/W 4

5107/MJ/1060/W

3

[P. T. O.]

7. ਚਾਰ ਤਾਲ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਇੱਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁੱਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਲਿਖੋ। 6

8. ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 6

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ : $7 \times 2 = 14$

- (i) ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
- (ii) ਰਾਗ ਜੋਨਪੁਰੀ ਦੇ ਵਾਦੀ, ਸੰਵਾਦੀ ਲਿਖੋ।
- (iii) ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ?
- (iv) ਪੰ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਓ ਸ਼ੰਕਰ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ?
- (v) ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ ਕੀ ਹੈ?
- (vi) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਮੁੱਖ ਰਾਗ ਦਰਜ ਹਨ?
- (vii) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਲੋਕ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

Total Pages : 7

5094/MH

B-2051

HISTORY OF PUNJAB (1469-1799)

Semester-IV

Time Allowed : 3 Hours | Maximum Marks : 75

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C is compulsory 27 marks.

SECTION—A

Give an account of the important Historical works in Punjabi, Hindi and Persian as sources of Punjab History.

5094/MH/1089/W

P. T. O.

12

2. Describe the Social and religious aspects of Guru Nanak's teachings. 12
3. Assess the contribution of Guru Arjan Dev towards the religious organisation and development of Sikhism. 12
4. Discuss the causes and results of Guru Tegh Bahadur's martyrdom. 12

SECTION—B

5. What do you know about Guru Gobind Singh as a Man, as a soldier, as a scholar and a Saint? 12
6. Bring out the main causes of the downfall of Banda Bahadur. 12
7. Critically Examine the nature of the Misal organisation. 12

5094/MH/1085/W

2

12

8. Give an account of the career and achievement of Mir Mannu. Explain the causes of his failure to crush the Sikhs. 12

SECTION—C

9. PART-I

Write short notes on the following : 8×2=16

- (i) Hukammamas.
- (ii) Daulat Khan Lodhi.
- (iii) Manji System.
- (iv) Miri and Piri.
- (v) Birth of Gurdas Nangal.
- (vi) Battle of Gurdas Nangal.
- (vii) Chhata Ghallughara.
- (viii) Bhangri Misal.

5094/MH/1089/W 3

IP. T. O.

PART-II (MAP)

On the outline map of Punjab, show the places of battles of Guru Gobind Singh. Also add explanatory notes.

Or

On the outline Map of the Punjab show the important battles and conquests of Banda Bahadur. Also add on explanatory note. 7,4

5094/MH/1089/W

4

PUNJABI VERSION

ਟ: ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। 27 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—A

ਪੰਜਾਬ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੋਮਿਆ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 12

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 12

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—B

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਨੁੱਖ, ਸੈਨਿਕ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਤੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? 12

94/MH/1089/W

5

[P. T. O.]

6. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਦੱਸੋ। 12

7. ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 12

8. ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਸਨ। 12

ਭਾਗ—C

9. ਭਾਗ-I

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 8×2=16

(i) ਹੁਕਮਨਾਮੇ।

(ii) ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ।

(iii) ਮੰਜੀ ਪ੍ਰਥਾ।

(iv) ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ।

(v) ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਜਨਮ।

(vi) ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ ਦੀ ਲੜਾਈ।

(vii) ਛੋਟਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ।

(viii) ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ।

5094/MH/1089/W

6

ਭਾਗ-II (ਨਕਸ਼ਾ)

ਕੋਈ ਇੱਕ ਕਰੋ:

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਾਕੇ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਰਸਾਉ। ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟ ਵੀ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਾਕੇ ਉੱਤੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲੜਾਈਆਂ ਅਤੇ ਜਿੱਤਾਂ ਦਰਸਾਉ। ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟ ਵੀ ਲਿਖੋ।

7,4

Time: Three hours

Maximum Marks: 40

Note: Attempt five questions in all. Select two questions each from Section A and B while Section C is compulsory.

SECTION-A

- I. Use iteration method to find a real root of the equation $x^3 + x^2 - 100 = 0$ correct to three decimal places. 6

- II. (a) Find a real root of equation $x \sin x + \cos x = 0$ correct to four decimal places using Newton Raphson method. 4
 (b) State the converges order of Secant method. 2

- III. Solve the following system of equation by Jacobi Method:

$$\begin{aligned} 5x_1 + 2x_2 + x_3 &= 12; \\ x_1 + 4x_2 + 2x_3 &= 15; \\ x_1 + 2x_2 + 5x_3 &= 20; \end{aligned}$$
6

- IV. (a) Solve using triangular factorization:

$$\begin{aligned} x_1 + 2x_2 + 3x_3 &= 6; \\ 2x_1 + 4x_2 + x_3 &= 7; \\ 3x_1 + 2x_2 + 9x_3 &= 14 \end{aligned}$$
3

- (b) Solve the following system of equation by Gauss-Elimination Method:

$$\begin{aligned} 3x_1 + 4x_2 + 5x_3 &= 40; \\ 2x_1 - 3x_2 + 4x_3 &= 13; \\ x_1 + x_2 + x_3 &= 9; \end{aligned}$$
3

Correct

SECTION-B

- V. Define Newton's forward difference formula. Use it to find the sum of $s_n = 1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + n^3$. 6
- VI. Define Lagrange Interpolation formula. Give its advantage and disadvantage. Also find the Lagrangian polynomial which takes the following values
X:	1	3	4	6	
F(x):	-3	9	30	132.	6
- VII. State and prove Bessel's formula. 6
- VIII. Define Gauss's forward formula. By Using it, find $y(30)$ Given values $y(21)=18.4708$, $y(25)=17.8144$, $y(29)=17.1070$, $y(33)=16.3432$ and $y(37)=15.5154$. 6

SECTION-C

- IX. (a) Define Partial Pivoting.
 (b) Write a short note on Bisection Method.
 (c) Define backward difference with an example.
 (d) What are the advantages of Regula-Falsi method?
 (e) State Stirling formula.
 (f) What is difference between Bessel's and Everett's formula?
 (g) Define Interpolation.

(h) Show that $\Delta \tan(ax + b) = \frac{\sin ah}{\cos(ax+b) \cos(ax+b+ah)}$.

5099/M14

2 x 8 = 16

PC-5096/MH

B/2051

MACRO ECONOMICS AND INTERNATIONAL ECONOMICS (Semester-IV)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

Note : Attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 9 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION - A

- I. What is money? Explain the functions of money. 12
- II. Describe the instruments of money and capital market. 12
- III. Explain definition, types and functions of banks. 12
- IV. How monetary policy can be helpful in stabilization process of economy? Explain. 12

SECTION - B

- V. Critically examine Heckscher and Ohlin theory of International trade. 12

5096-MH/00/HHH/2096

[P.T.O.

- VI. Explain the role of SAARC in India. 12
- VII. How exchange rate can be determined? Explain. 12
- VIII. Explain the objectives and working of IBRD. 12

SECTION - C

IX. Write short notes on the following :

- (a) Credit Creation.
- (b) Trade cycle.
- (c) Instruments of fiscal policy.
- (d) Cost-push inflation.
- (e) SAFTA.
- (f) W.T.O.
- (g) Objectives of IMF.
- (h) Fixed exchange rate.
- (i) Terms of trade. (9×3=27)

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 9 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. ਧੰਨ ਕੀ ਹੈ? ਧੰਨ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
- II. ਧੰਨ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਯੰਤਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 12
- III. ਫੈਂਕਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
- IV. ਮੋਦਰਕ ਨੀਤੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ-B

- V. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਹੇਕੈਸਰ ਅਤੇ ਓਲਿਨ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
- VI. ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਰਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

VII. ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ
ਕਰੋ। 12

VIII. ਆਈ ਬੀ ਆਰ ਡੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ
ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ-C

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਾਂ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (a) ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਬਣਾਉਣਾ।
- (b) ਵਪਾਰ ਚੱਕਰ।
- (c) ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਯੰਤਰ।
- (d) ਕੀਮਤ-ਧੱਕਾ ਸਫੀਤੀ।
- (e) SAFTA.
- (f) ਡਬਲਯੂ.ਟੀ.ਓ.।
- (g) ਆਈ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
- (h) ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ।
- (i) ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ।

(9×3=27)

5100/MI

IS-2051

ANALYSIS-II

Semester-IV

Time allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 40

1. The candidates are required to attempt two questions each from section A and B carrying 6 marks each and the entire Section C consisting of 8 short answer type questions carrying 2 marks each is compulsory.

SECTION-A

- (a) Show that the sequence $\{f_n\}$ where $f_n(x) = nx(1 - x)^n$ does not converge uniformly on $[0, 1]$.

- (b) Test the uniform convergence of $\sum \frac{x}{n(1 + nx^2)}$

MSH/094/W

IP.T.O.

6

- 2. (a) Test the uniform convergence of the series:

$$\sum_{n=1}^{\infty} x \left[\frac{nx}{1 + n^2 x^2} - \frac{(n+1)}{1 + (n+1)^2 x^2} \right]$$

- (b) Show that 0 is a point of non-uniform convergence of the sequence $\{f_n(x)\}$ when

$$f_n(x) = nx e^{-nx^2}, x \in R.$$

- 3. (a)

Apply Weierstrass M-test to show that the series $\sum \frac{n^2 x^n}{1 + 2^n}$ converges uniformly for all $x \in \mathbb{R}$. [MS20], is absolutely convergent.

- (b) Show that the series for which

$$f_n(x) = \frac{nx}{1 + n^2 x^2}, 0 \leq x \leq 1$$

differentiated term by term at $x=0$.

- 4. (a)

Examine for term by term integration the series for which $f_n(x) = n x e^{-nx^2}$ in the interval over which your condition holds.

- (b) Determine the radius of convergence of the power series $\sum \frac{(2n)!}{n!} x^n$ and $\sum \frac{n!}{n^2} x^n$.

5100/MI/094/W

2

SECTION-B

5. (a) Prove that $\vec{a} \cdot \nabla \left(\vec{b} \cdot \nabla \frac{1}{r} \right) = \frac{3 \vec{a} \cdot \vec{r} \vec{b} \cdot \vec{r}}{r^5} - \frac{\vec{a} \cdot \vec{b}}{r^3}$ where \vec{a} and \vec{b} are constants.
- (b) Find the unit vector normal to the surface $x^4 - 3xyz + z^2 + 1 = 0$ at the point (1, 1, 1). 6
6. (a) Prove that $\nabla \cdot \left\{ r \nabla \left(\frac{1}{r^3} \right) \right\} = \frac{3}{r^4}$ where $\vec{r} = x\hat{i} + y\hat{j} + z\hat{k}$ and $r^2 = x^2 + y^2 + z^2$. 6
- (b) Prove that curl grad : $f = \vec{0}$ where $f = x^2y + 2xyz + z^2$. 6
7. Verify the divergence theorem for : $\vec{F} = (x^2 - yz)\hat{i} + (y^2 - zx)\hat{j} + (z^2 - xy)\hat{k}$ taken over the rectangular parallelepiped $0 \leq x \leq a$, $0 \leq y \leq b$, $0 \leq z \leq c$. 6
8. Verify Stoke's theorem for the function $\vec{F} = x(x\hat{i} + y\hat{j})$ integrated round the square in the plane $z = 0$ whose sides are along the lines $x = 0$, $y = 0$, $x = a$, $y = a$. 6

5100/MH/1094/W

3

[P.T.O.]

SECTION-C

9. Attempt all the questions: $8 \times 2 = 16$
- (a) State Weierstrass M-test for uniform convergence of series.
- (b) Show that for any fixed value of x , the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{\sin nx}{n^2}$ is convergent.
- (c) Define power series and radius of convergence of power series.
- (d) If $\vec{A} = 5t^2\hat{i} + t\hat{j} - t^3\hat{k}$ and $\vec{B} = (\sin t)\hat{i} - (\cos t)\hat{j}$, find $\frac{d}{dt}(\vec{A} \cdot \vec{B})$.
- (e) If $\phi(x, y, z) = x^2 + y^2 + z^2$, find $\nabla \phi$ at (1, 1, 1).
- (f) If $\vec{r} = x\hat{i} + y\hat{j} + z\hat{k}$, prove that $\text{curl} \vec{r} = 0$.
- (g) Determine the constant a so that vector $(x + 3y)\hat{i} + (y - 2z)\hat{j} + (x + az)\hat{k}$ is solenoidal.
- (h) State Gauss divergence theorem.

5100/MH/1094/W

4

5097/MH

B-2051

INDIAN POLITICAL SYSTEM

Semester-IV

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt two

questions each from Sections A and B carrying 10½ marks each and the entire Section C consisting of 14 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

1. What role Governor plays in the State? Also discuss the changing role of Governor. 10½

5097/MH/1063/W

IP. T. O.

2. How the State Chief Ministers is appointed? Write down its Powers and position. 10½

3. Describe the Composition, Powers and Role of the High Court. 10½

4. Discuss the Composition, Power and Position of State Legislative Assembly. 10½

SECTION—B

5. Discuss the nature of Party System in India. 10½

6. Critically evaluation the Organisation and Ideology of BJP. 10½

7. Critically evaluation the role of Caste in Indian Politics. 10½

8. Describe the Composition and Power of Election Commission of India. 10½

5097/MH/1063/W

2

SECTION—C

9. Write brief answers : 14×2=28

- (i) Council of Minister.
- (ii) State List.
- (iii) Public Interest Litigation.
- (iv) Qualifications of the Chief Justice of the High Court.
- (v) Legislative Council.
- (vi) DMK.
- (vii) Dalit Politics.
- (viii) Numbers of State Political Parties in India.
- (ix) Electoral Reforms.
- (x) Names of Election Commissioner of India.
- (xi) Discretionary Powers of Governor.
- (xii) Ideology of Shiromani Akali Dal.
- (xiii) Registration of Political Parties.
- (xiv) Gender Politics.

5097/MH/1063/W 3 P. T. O.

5097/MH/1063/W 4

PUNJABI VERSION

ਭਾਗ—B

ਨੋਟ: ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10½ ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 14 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- 1 ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜਪਾਲ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ। 10½
- 2 ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। 10½
- 3 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 10½
- 4 ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰੋ। 10½

5097/MH/1063/W

5

P. T. O.

5. ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। 10½
6. ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 10½

7. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਜਾਤੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 10½
8. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10½

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 14×2=28
(i) ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ।
(ii) ਰਾਜ ਸੂਚੀ।

5097/MH/1063/W

6

- (iii) ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਮੁਕੱਦਮਾ।
- (iv) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ।
- (v) ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ।
- (vi) ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ.।
- (vii) ਦਲਿਤ ਰਾਜਨੀਤੀ।
- (viii) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ।
- (ix) ਚੋਣ ਸੁਧਾਰ।
- (x) ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਨਾਮ।
- (xi) ਗਵਰਨਰ ਦੀਆਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ।
- (xii) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ।
- (xiii) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿਸ਼ਟ੍ਰੇਸ਼ਨ।
- (xiv) ਲਿੰਗ ਰਾਜਨੀਤੀ।

Time: Three Hours

Maximum Marks: 40

Note: Attempt five questions in all. Select two questions each from Section A and B while Section C is compulsory.

SECTION-A

- I. (a) A bullet fired into a target loses half its velocity after penetrating $\frac{1}{4}$ metre. How much further it will penetrate? 3
- (b) A stone drops from the roof of a house. It is observed to fall past a window $1\frac{1}{2}$ metres high in $\frac{1}{7}$ of second. How high is the roof above the window? 3
- II. A body is projected up a smooth inclined plane of length 20 metres and inclination 30° with a velocity just sufficient for it to reach the top. Divide the whole length into three parts, so that each part covered in the same time. 6
- III. If the displacement of a moving at any time t is given by the equation $x = a \cos kt + b \sin kt$, show that the point executes simple harmonic motion. Also find
- (i) The amplitude (ii) the maximum velocity
- (iii) the maximum acceleration (iv) the periodic time 6
- IV. (a) A pendulum of length l hangs against a wall inclined at an angle α to the horizontal. show that the time of complete oscillation is $2\pi \sqrt{\frac{l}{g \sin \alpha}}$. 4
- (b) Define the Hooke's law and elasticity. *coll* 2

SECTION-B

V. Define Projectile. A particle is projected with velocity u making an angle α with the horizontal. Find

- (i) the time of flight
- (ii) the horizontal range
- (iii) the greatest height attained 1,2,2,1

VI. (a) A cycle being driven at 15 km/hour is brought to rest in 5 metres by the application of its brakes. Find the work done by the resistance (assume constant) if the weight of the cycle is 18kg. 3

(b) A horse draws a train car of 2 tons weight along a horizontal road with a uniform velocity of 7.5 miles per hour. Supposing the resistance to be $\frac{1}{80}$ of the weight. Find the rate at which he is doing work? 3

VII. Two particles A and B are moving along concentric circles of radii 2 metres and 8 metres respectively with constant angular velocities of 4 radians/sec and 2 radians/sec. Obtain their relative acceleration when their angular distance apart is $\frac{2\pi}{3}$. 6

VIII. What is Impulsive Force? Show that the work done by an Impulsive force is dot product of its impulse vector and the mean of its initial and final velocities. 2, 4

SECTION-C

IX.

- a) Define Dynamics.
- b) State Newton's Third Law of motion.
- c) Define Simple Harmonic Motion.
- d) A simple pendulum 75 cm long is found to make 100 cm oscillations in 2 minutes 50 seconds. Find the acceleration due to gravity.
- e) Define Conservative Force.
- f) State Principle of Work and Energy.
- g) What is Relative Acceleration?
- h) Define Angular Momentum. 2 x 8 = 16

5/10/11 H

Knowledge and Curriculum-II
(Common for B.A.Bed&B.Sc.Bed)

Time:3hrs

M.M.-70

Note - Attempt two questions each from sections A and B and the entire section C.

Section-A

1. Discuss the concept, need and importance of curriculum. (10).
2. Explain the manner in which the present day critical environmental issues should be treated while framing the curriculum. (10).
3. Discuss the significance of parental expectations in the process of preparing the curriculum for a particular level of education. (10).
4. How should the issue of inclusiveness be addressed in curriculum? Elaborate with the help of suitable examples. (10).

Section-B

5. Describe the subject centred approach to curriculum development and also draw its strengths and limitations. (10).
6. Highlight the recommendations of NCF-2005 for curriculum development. (10).
7. Discuss the need and importance of curriculum for visually challenged children. (10).
8. Discuss the need and significance of integrating school curriculum with futuristic needs. (10).

Section-C

9. Write short notes on the following:
 - i) Meaning of hidden curriculum.
 - ii) Concept of decentralization of curriculum development.
 - iii) Treatment of gender difference in curriculum.
 - iv) Issue of human rights as reflected in curriculum.
 - v) Concept of spiral curriculum.
 - vi) Curriculum for slow learners.
 - vii) Teachers' experiences and curriculum development.
 - viii) Curriculum for gifted children.
 - ix) Difference between curriculum and syllabus.
 - x) Issue of vocational education and curriculum development.
- (3x10=30).

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਨੋਟ: ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਖ ਵਿਚੋਂ ਏ-ਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ-ਓ

1. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ।
2. ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
3. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਲਈ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ-ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
4. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਤਾ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਅ

5. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰੋ।
6. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਤੀ NCF-2005 ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਉਪਾਤੇ।
7. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਖੋਂ ਢੁੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ।
8. ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਵਿਖੀ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਏਕੀਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ੲ

9. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:
 1. ਢੁੱਪੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 2. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਿਕੇਂਦੀਕਰਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀ ਹੈ?
 3. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਲਿੰਗ-ਤੰਨਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
 4. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵਿਚਾਰੋ।
 5. ਵਲਾਵੇਦਾਰ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 6. ਇਲੈ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਚਾਰੋ।
 7. ਅਧਿਕਾਪਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
 8. ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
 9. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ ਦਰਜ ਕਰੋ।
 10. ਕਿੱਤਾ-ਮੁਖੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚਾਰੋ।

5830/M

K-13/2051
ENRICHING LEARNING THROUGH ICT-VI
SEMESTER-VI
(Common for B.A, B.ed & B.Sc, B.ed)

TIME 1.5 HOURS

MM:35

Note :The candidates are required to attempt one question each from Section A & B carrying 10 marks each and Section C will be compulsory carrying 3 marks each.

SECTION-A

- 1 Explain the concept, characteristics and importance of ICT in education.
- 2 Explain the integration of ICT in teaching and learning.

SECTION-B

- 3 Discuss the ways to develop techno-pedagogic skills.
- 4 Mention the new trends in ICT.

SECTION-C

- 5
 - a) Challenges of integrating ICT in School education.
 - b) Internet in education.
 - c) ICT in teacher education
 - d) Multimedia courseware
 - e) On-line learning.